Zdobienie jajek wielkanocnych

05.11.2007.

Pisanka to nie tylko wielkanocne jajko ale ogólna, zwyczajowa nazwa jaja (zwykle kurzego, ale także gęsiego czy kaczego) zdobionego różnymi technikami. Dekorowanie jaj znane było już w starożytności. Najstarsze pisanki znaleziono ponad 5 tys. lat temu w Asyrii. Nieco późniejsze pochodzą z Egiptu, Persji, Rzymu i Chin. Do Europy zdobienie jaj przynieśli prawdopodobnie Persowie. Najstarsze znaleziska pisanek na ziemiach polskich pochodzą z X wieku z wykopalisk na Ostrówku w Opolu i w okolicach Wrocławia.

W polskiej kulturze zdobienie jajek wielkanocnych stało się elementem sztuki ludowej, charakteryzującej różne regiony kraju. Jajka wielkanocne farbowane na różne kolory, lub z białymi i barwnymi wzorami są ponadto ciekawym przejawem plastyki obrzędowej i świątecznego wystroju wnętrz.

Znanych jest wiele technik zdobienia pisanek:

1.TECHNIKA BATIKU I PISANKI WOSKOWE. Specjalnym pisakiem, tak zwanym „żelazkiem”, (zwykle jest nim patyczek z osadzonym na końcu miniaturowym lejkiem) gorącym roztopionym woskiem „pisze się” na jaju wzór. Następnie zanurza się je w barwniku. Miejsca zakryte przez wosk nie przyjmują farby i dzięki temu na jednokolorowej pisance pojawiają się jasne wzory. Pisanki woskowe są najbardziej popularne na wschodzie i w centralnej Polsce.

2. RYSOWANKI lub SKROBANKI – to jaja dekorowane techniką rytowniczą. Na ufarbowanym jajku, ostrym narzędziem, nożykiem, szpilką lub żyletką wyskrobuje się wzory, najczęściej kwiaty, bukiety. Najpiękniejsze jaja zdobione tą techniką występują na Śląsku i noszą tam nazwę KRASZANEK.

3. Jaja wielkanocne można również ozdobić oklejając je miękkim rdzeniem czyli tzw. „duszą” z sitowia lub dzikiego bzu, skrawkami włóczki- JAJKA „NICIANKI” lub (w okolicach Łowicza) miniaturowymi wycinankami z glansowanego papieru.

Dziś niestety zanikają już stare tradycje i sposoby zdobienia jaj. Coraz częściej sięgamy po gotowe wzory wykonane w formie naklejek, które przyklejamy do skorupki. Do barwienia jaj używamy chemicznych barwników, a nie jak kiedyś łupin cebuli (kolor czerwony), kory dębu, łupiny orzecha włoskiego (kolor czarny) czy pędów młodego żyta (kolor pomarańczowy).

Muzeum Zabawek i Zabawy ma w swoich zbiorach m.in. drewniane jajo-składankę pochodzące ze Lwowa (r. 1924), wielkanocne karty pocztowe z okresu międzywojennego oraz wiele różnych pisanek, kraszanek, malowanek i nicianek.

Katarzyna Hodurek